ياشىسۇن ئازاتلىق، دوستلۇق ۋەتىنى
ـ تەڭلىككە يول ئاچقان سوۋېت ئېلى!

1979
ژىل
سېنتەبىر
№17(67)
باھاسى
2 تىيىن

بىزنىڭ ۋەتەن

چەت ئەللەردىكى ۋەتەنداشلار
بىلەن مەدەنىي ئالاقە باغلاش سوۋېت
«ۋەتەن» جەمىيىتى قازاق
شوبىسىنىڭ گېزىتى.

گۈلنار بىلەن ئاسان

گۈلنار مەكتەپتە زېرەكلىگى بىلەن بىردىنلا كوزگە چۈشتى. ئۇنىڭ مۇئەللىم چۈشەندۈرگەن دەرسنى دەرھال خاتىرلەپ ئېلىش ۋە ئۇنى تەكرارلاپ ئېيتىپ بېرىش قابىلىيىتى ئەجايىپ ئىدى. بۇ ھادىسە ھەممىنىڭ نەزىرىنى قوزغىدى. مەكتەپ مۇئەللىملىرى ئىككىنچى سىنىپنىڭ دەرسلىرىگە بىر نەچچە قېتىم قاتنىشىپ، ئوقۇش پروگراممىسى بويىچە قويۇلغان سوئاللارغا گۈلنارنىڭ بىردىنلا جاۋاپ بېرەلەيدىغانلىغىغا ھەيران بولغان ئىدى. نەتىجىدە 1977ـ ژىلى بىرىنچى چارەك ئاخىرىسىدىلا ئۈست-كامېنوگورسك شەھىرىدىكى 40ـ سانلىق ئوتتۇرا مەكتەپنىڭ مۇئەللىملەر كېڭىشى گۈلنار جاگاتايېۋانى ئىككىنچى سىنىپتىن ئۈچىنچى سىنىپقا ئوۋەتىسىز رەۋىشتە كوچۈرۈش توغرىلىق قارار قوبۇل قىلدى.

گۈلنار ئۈچىنچى سىنىپتا ساپلا «بەشكە» ئوقۇغانلىقتىن مۇئەللىملەر كېڭىشى ئوقۇش ژىلى تامام بولماي تۇرۇپلا ئۇنى تورتىنچى سىنىپقا كوچۈرۈپ، بەشىنچى سىنىپقا كوچۈش ئۈچۈن ئىمتىھان تاپشۇرۇشقا رۇخسەت بەردى. گۈلنار بارلىق ئىمتىھاننى «بەشكە» تاپشۇردى. شۇنىڭ بىلەن 1977ـ 1978ـ ئوقۇش ژىلىدا ئىككىنچى، ئۈچىنچى، تورتىنچى سىنىپلارنى پەخرىي يارلىق بىلەن تۈگەتتى.

گۈلنارنىڭ ئۇكىسى ئاسانمۇ ھەدىسىدىن قېلىشمىدى. ئۇ، 1978ـ ژىلى مەزكۇر مەكتەپكە ئوقۇشقا كىرگەن ئىدى. ئاسان بىر ژىل ئىچىدىلا بىرىنچى، ئىككىنچى، ئۈچىنچى سىنىپلارنى «ئەلا» باھا بىلەن تامامىلىدى.

بۇ ئەجايىپ قابىلىيەتلىك باللارنىڭ دادىسى قوناقباي ۋە ئانىسى نەزنايىم ئۈست-كامېنوگورسك دارىلمۇئەللىمىندە ماتىماتېكىدىن دەرس بېرىدىغان ئۇستازلار.

بىرىنچى قوڭغىراق

سۈرەتتە: ئالمۇتىدىكى 12ـ سانلىق قازاق ئوتتۇرا مەكتۈۋىنىڭ مۇدىرى، سوتسالىستىك ئەمگەك قەھرىمانى ر. ئۇرتازىنا ئوقۇغۇچىلار ئارىسىدا.

بىرىنچى سېنتەبىر كۈنى يېڭى ئوقۇش ژىلى باشلاندى. شۇ مۇناسىۋەت بىلەن قازاقستاندىكى ئون مىڭغا يېقىن مەكتەپ ئوقۇغۇچىلارغا ئىشىگىنى كەڭ ئاچتى. بۇ ژىل يېڭىدىن سېلىنغان كوپلىگەن مەكتەپلەر ئىشقا چۈشىرىلدى.

جۇمھۇرىيىتىمىزدىكى ئىككى يۈز مىڭدەك مۇئەللىملەر ئوزلىرىنىڭ سويۇملۇك خىزمىتىگە كىرىشتى.

مانا، شۇ مەكتەپلەرنىڭ بىرى- ئالمۇتىدىكى 12ـ سانلىق قازاق ئوتتۇرا مەكتۇۋى. بۇ يەردە بىر مىڭ ئىككى يۈز بالا ئوقۇيدۇ. بۇ ژىل 120 بالا تۇنجا قېتىم مەزكۇر مەكتەپ ئىشىگىنى ئاچتى. ئۇنىڭ يېنىدا 180 ئورۇنلۇق ئىنتېرنات بار.

— ھوكۇمىتىمىزگە مىڭ رەخمەت، — دەيدۇ ئىشچى ئايال گۈلباغىش ئەشىنوۋا، — ئون بالامنىڭ ھەممىسى موشۇ مەكتەپتە ھەقسىز ئوقۇپ بىلىم ئالماقتا. شۇلارنىڭ ئەڭ كىچىگى قوش گېزەك دارىن بىلەن داستاننى بۈگۈن بىرىنچى سىنىپقا ئېلىپ كەلدىم...

بەيرەمدىكىدەك بېزىتىلگەن مەكتەپ بۈگۈن خوشال- خوراملىق تۈس ئالغان. ئوقۇش ژىلى باشلىنىش مەراسىمىدا سوزلىگەن مەكتەپ مۇدىرى، سوتسالىستىك ئەمگەك قەھرىمانى رافىغا ئۇرتازىنا مۇنداق دەيدۇ:

— بۇ ژىل باللار ژىلى. شۇ سەۋەپلىك بۈگۈن ھەممىمىزنىڭ كەيپىياتى ئىنتايىن ئۈستۈن. بىز ئاتا- ئانىلارنى، ئوقۇغۇچىلارنى بۇ خوشاللىق مۇناسىۋەت بىلەن قىزغىن تەبرىكلەيمىز.

ئە. نۇرۇۋ.

كائىناتنى ئوزلەشتۇرۇشتىكى يېڭى غالىبىيەت

سوۋېت پەنى ۋە تېخنىكىسى كائىناتنى تەتقىقات قىلىشتا ۋە ئوزلەشتۇرۇشتە ئىنتايىن زور يېڭى مۇۋاپپەقىيەت قازاندى. تارىختىكى ئەڭ ئۇزۇن مۇددەتلىك- 175 سۇتكا داۋام قىلغان پىلوت ئىدارە قىلغان ئۇچۇش دېگەندەك تاماملاندى.

1979ـ ژىلى 19ـ ئاۋغۇست كۈنى «ساليوت-6»- «سويۇز» ئوربىتال كومپلېكسى بورتىدا ئىلمىي-تېخنىكىلىق تەتقىقاتلارنىڭ ئېكسپېرىمېنتلارنىڭ مۇرەككەپ پروگراممىسى ئورۇنلانغاندىن كېيىن كوسموناۋتلار لەخوۋ ۋلادىمىر ئافاناسيېۋىچ ۋە ريۇمىن ۋالېرىي ۋىكتوروۋىچ يەرگە يېنىپ كەلدى. «سويۇز- 34» كورابلىنىڭ يەرگە چۈشىدىغان ئاپپاراتى جېزقازغان شەھىرىنىڭ شەرقىي- جەنۇبىدا 170 كېلومېتر ژىراقلىقتا قوندى.

بۇ زور مۇۋاپپەقىيەتكە سوۋېت كىشىلىرى چىن دىلىدىن خوشال بولۇپ، كوسموناۋتلارنى تەبرىكلىدى. شۇنداقلا چەت ئەل گېزىتلىرى، رادىو، تېلېۋىزىيەسى ۋە چوڭ ئالىملار، مۇتەخەسسىلەر بۇ تارىخىي ۋاقەگە چوڭ ئېتىبار بەرمەكتە. ئامېرىكا ئاۋىئاتسىيە ۋە كائىنات تىببىي بىرلەشمىسىنىڭ مۇئاۋىن پرېزىدېنتى دوكتور رۇفاس خېببېرگ «بۇ ئالتە ئايلىق ئۇچۇش سەپىرىنى مىسلى كورۈلمىگەن مۇۋاپپەقىيەت» دەپ باھالىدى.

تېخى تۇنۇگۇنلا خىيالى بىر ھادىسىدەك بولۇپ كورۇنگەن نەرسە، دەپ يازىدۇ ئىسپانىيەنىڭ «يا» گېزىتى، بۈگۈن ھەقىقەتكە ئايلاندى. ئادەمنىڭ كائىناتتا ياشاپ، ئىشلىشى مۇمكىن ئىكەنلىگىنى سوۋېت كوسموناۋتلىرى تولۇق ئىسپاتلاپ بەردى. ئاۋستىرىيەنىڭ پەن ۋە تەتقىقات مىنىستىرى گېرتا فىرنبېرگ: «بۇ داۋاملىق تەجرىبە پۈتكۈل جاھان ئىلمىنى تەرەققىي ئەتكۈزۈشكە خىزمەت قىلغۇسى» دەپ كورسەتتى.

ئوربىتال «ساليوت-6» — «سويۇز» ئىلمىي تەتقىقات كومپلېكسىنىڭ رەسمىنى «كوررېيو» ناملىق پېرۇ گېزىتى ئۇتاش بىر بەتكە بېسىپ چىقارغان.

قىسقا خەۋەرلەر

ئەتىيازدىن تا كۈزگىچە ياشناپ تۇرغان باغ

قازاقستان پەنلەر ئاكادېمىيەسىنىڭ بوتانىكلىرى تيان- شاننىڭ شىمالىي ئېتەكلىرىدە ئەجايىپ باغ ئوستەردى. ئۇلار بۇنىڭ ئۈچۈن يەرلىك ئوسۇملۈكلەردىن ئىسسىققا ۋە شورغا ئەجايىپ چىداملىق پەقەت بىرلا ژۇلغۇن ئوسۇملۈگىنىڭ ھەر خىل تۈرلىرىنى پايدىلاندى. ئالمۇتا تەتقىقاتچىلىرى كاسپىي دېڭىزى بىلەن ئالتاي تېغىنىڭ ئارىلىغىدىكى دەريالار ئەتراپىدىن ۋە كوللەر قىرغاقلىرىدىن بارلىغى بولۇپ بۇ ئوسۇملۈكنىڭ ژىلنىڭ ھەر خىل مەۋسۇملىرىدا ئېچىلىپ تۇرىدىغان 13 تۈرىنى تاپتى.

كېيىنكى ۋاقىتلار ئىچىدە يېرىم چوللۈك رايونلاردا قاتتىق كونتىنېنتال ھاۋا رايىغا ئوزلىشىدىغان ۋە شەھەرلەر، يېزىلار، ئاۋۇللارنى زىنەتلەش ئۈچۈن باھالىق ئوسۇملۈكلەرنىڭ باشقا تۈرلىرىنىمۇ تېپىشقا مۇمكىن بولدى.

ئۇدىنىشلەر نەتىجىلىرى نېفت ۋە تەبىي گاز، قارا ۋە رەڭلىك مېتاللار رۇدىلىرىنى چىقارغۇچىلار ئۈچۈن، گۈرۈچ ئوستەرگۈچىلەر ۋە چوپانلار ئۈچۈن كېيىنكى ۋاقىتلاردا يېرىم چوللۈك رايونلارغا سىلىنىۋاتقان ئاھالىلىق پۇنكتلارنى چاپسانراق ئاۋاتلاشتۇرۇشقا ياردەم بېرىدۇ.

قۇم ئاستىدىكى شەھەر

قىزىلقۇمنىڭ شەرقىي تەرىپىدە، چىمكەنت ۋە تۈركستان شەھەرلىرىنىڭ ئارىلىغى دولەت ئارخېئولوگىيەلىك مۇزېي- قورىغى، دەپ ئېلان قىلىندى.

ئالىملار قۇم ۋە سېرىق توپا ئاستىدا قالغان، چىڭگىزخان ئەسكەرلىرى تەرىپىدىن ۋەيران قىلىنغان قەدىمىي ئوترار شەھىرىنىڭ قالدۇقلىرىنى تاپتى. شەھەر ئەتراپىنى قوشۇپ ھېسابلىغاندا ئوترار ۋادىسىنىڭ مەيدانى 25 مىڭ گېكتار ئىكەنلىگى ئېنىقلاندى. ئارخېئولوگلار بىر مىڭچە ھەر خىل قۇرۇلۇشلارنى قېزىپ ئاچتى، بىراق ئوترارنىڭ مەركىزىنى بەرپا قىلىش ئۈچۈن مىللىون كۇبومېتىردىن ئوشۇق توپا قېزىشقا توغرا كەلدى.

ئارخېئولوگىيە ئىشلىرى ئاياقلاشقاندىن كېيىن، ئەڭ باھالىق ئارخىتېكتۇرىلىق يادىكارلىقلار ئوز ئەكسىگە كەلتۈرۈلىدۇ. ئەندى بۇ يەردە قەدىمىي ئوترار تارىخى ۋە مەدەنىيىتى مۇزېيىنى ئېچىش قارار قىلىندى.

موجۇزە مېۋە

قىرغىزستاندىكى جېتى-ئوغۇز رايونىنى گاگارىن ناملىق ئوتتۇرا مەكتەپنىڭ ياش سېلېكسىيونېرلىرى مول ھوسۇل بېرىدىغان ۋە ئېگىز تاغنىڭ قاتتىق شارائىتلىرىدىن قورقمايدىغان قاراقاتنىڭ يېڭى، تاتلىق سورتىنى يېتىشتۈردى.

باللار ئوزلىرىنىڭ بۇ موجۇزە- مېۋىسىنى يەرلىك تاغ قاراقېتىنى مەدەنىي ئوسۇملۈكلەر بىلەن چاتلاشتۇرۇش يولى ئارقىلىق چىقاردى. ئۇرۇقنى ۋاۋىلوۋ ناملىق پۈتكۈل ئىتتىپاق ئوسۇملۈكشۇناسلىق ئىلمىي- تەتقىقات ئىنستىتۇتىنىڭ ئالىملىرى ئەۋەتىپ بەردى.

نادىر «ئوسۇملۈكلەر دۇنياسىغا» ئىگە بولغان مەزكۇر ئىلمىي مەھكىمە ئون ژىلدىن بۇيان مەزكۇر مەكتەپنىڭ ئوقۇغۇچىلار ئىشلەپ چىقىرىش بىرىگادىسىغا يېتەكچىلىك قىلماقتا. ئەتىياز پەسلىدە باللار ئوزلىرىنىڭ مەكتەپ مەيدانىدا چوڭ قىزىقىش بىلەن ئەمگەك قىلىدۇ. باللار بۇ يەردە بارلىق بەش قىتئەنىڭ 120 تۈردىن ئوشۇق ھەر خىل ئوسۇملۈكلەر ۋە دەرەق كوچەتلىرىنى سىناپ كوردى. ئۇلار مەدەنىي تاغ ئوتلاقلىرىنى ھاسىل قىلىشقا، دانلىق ۋە كوكتات زىرائەتلىرىنىڭ قۇرغاقچىلىققا چىداملىق سورتلىرىنى، كوپ ژىللىق چوپلەرنى چىقىرىشقا قاتناشماقتا.

يېڭى ماگازىن

يېقىندا چىلەك رايونى مەركىزىدە تىتوۋ ۋە ئالمۇتا كوچىلىرىنىڭ دوخمۇشىدا ياش ئويلەنگۈچىلەرگە بېغىشلانغان سانائەت تاۋارلىرى ماگازىنى ئېچىلدى. ئۇنىڭ ئېچىلىشى ياشلارنىڭ زامانىمىزغا لايىق ئويلىنىش تويىنى ئەنئەنىگە ئايلاندۇرۇشنى كوزدە تۇتىدۇ.

يېڭى ماگازىن ئېچىلغان كۈنلا ئۇنى يۈزلىگەن خېرىدارلار زىيارەت قىلىپ، باھالىق بۇيۇملار سېتىپ ئېلىشتى.

مۇھەررىر مۇلاھىزىسى

نىكاھ مۇراسىمىدا...

يەكشەنبە كۈنى ئىدى. يېزىدىن كەلگەن مېھمىنىم ئىككىمىز ئالمۇتىنى سەيلە قىلىپ ۋۇرۇپ، ئاباي نامىلىق كەڭ پروسپېكتقا چىقىپ قالدۇق. مېھمان پروسپېكت ھەققىدە، ئۇنى كېسىپ ئۆتىدىغان كوچىلار، ئىمارەتلەر توغرىلىق سوراپ كېلىۋاتىدۇ، مەنمۇ ئۇنىڭغا ئىزچىلمەي جاۋاپ بېرىپ كېلىۋاتىمەن. ئاباي پروسپېكتى كۈن چىقىشتا تاغ ئېتەكلىرىدىن باشلىنىپ، غەربتىكى مىكرو-رايونلارغا كىرىپ كېتىدۇ. بىز ئۇنى بويلاپ سپورت سارىيى، مەركىزى ستادىون ئەتراپىدىكى سانسىز گۈلخانىلارنى تاماشە قىلىپ، بىر كەمدە يېڭى سېلىنىۋاتقان قازاق تىياتىرىدىن سەل بېرىراقتىكى مەيدانغا ۋىغىلغان كىشىلەرنى كۆرۈپ قالدۇق. مېھمان ھەيران بولۇپ:

– بۇ نېمە ئالامەت؟– دەپ سورىدى.

مەن كۈلۈمسىرەپ:

– كۆز پەسلى– توي پەسلى دېگەن نەمەسمۇ؟– دېدىم‐دە ئاندىن چۈشەندۈردۈم.– ما نا بۇ نىكاھ سارىيى.

– ئىمارەتنى قاملاشتۇرغان ئىكەن. قوش ئۈزۈك شەكلىدە سېلىنىپتۇ، يەنە كېلىپ ئۈستەڭ بويىغا. ئىچىنى كۆرۈپ باقساق بولىدىغاندۇ.

– مەرھەمەت.

بەيرەملەردىكىدەك كىيىنگەن كىشىلەرنى ئەگىشىپ بىنانىڭ ئىچىگە كىردۇق. ئىچى ئازادە، يورۇق، ئەجايىپ ئەتىتلىك تۈس ئالغان. ھەممىنىڭ قولىدا گۈل. بىر توپ شادۇ– خورام قازاق ياشلىرى «جار– جار»نى ئېيتىشىپ، كېلەملەر سېلىنغان پەلەمپەيلەردە ئىككىنچى قەۋەتكە كۆتىرىلدى. ئۇلار قىز بىلەن يىگىتنى چۆرىدەپ ئالغان ئىدى. مانا بۇ ئىككى ياشنىڭ ھاياتىدا ئۇنتۇلماس دەقىقىلەر باشلاندى. شەھەرلىك ئىجرائىي كومىتېت ۋەكىلى ئۇلارنىڭ نىكاھتىن ئۆتكەنلىكى ھەققىدە ھۆججەت تاپشۇرۇپ، ياشلارنى قىزغىن تەبرىكلىدى. قىز ۋە يىگىت بىر– بىرسىگە ئالتۇن ئۈزۈكلەر ھەدىيە قىلدى. قۇدىلارمۇ باللىرىنى ئىللىق تەبرىكلەشتى. ھەر ئىككى تەرەپتىن كەلگەن قوم-قېرىنداشلار بۇ شاتلىق ۋاقىە مۇناسىۋىتى بىلەن قول ئېلىشتى.

بۇلار چىقىپ كەتكەندىن كېيىن سارايدا سەنەم ئاھاڭلىرى ياڭرىدى. بۇ يەردە ياشلار قايسى مۇزىكىنى بۇيرىتسا، مەراسىم پەيتىدە شۇ مۇزىكا چېلىنىپ تۇرىدىكەن. ئاردا كوپ ئۆتمەي ئۇستۇن كەيپىيات ئۇيغۇر ياشلىرى داپ– دۇمباق، سۇنەي، راۋاپ چېلىپ، جوشقۇن ناخشا ئېيتىپ ئىككىنچى قەۋەتكە چىقتى. باقسام، تويچىلارنىڭ كوپچىلىگى ئۆزىمىزنىڭ ئالمۇتىلىق تونۇشلار: يىگىتنىڭ ئاتىسى– ئىشچى سىدىقجان، ئۇنىڭ رەپىقىسى پاشاخان، قىزنىڭ ئاتىسى– تومۇر يولچى مەرۇپ، ئانىسى ئىمساخان بولۇپ چىقتى. ھەممىسىنىڭ خوشاللىغى چەكسىز. مانا، ئۇلارنىڭ بەختلىك پەرزەنتلىرى ئىمەرجان ھەم مېرۋانەمگىمۇ نىكاھتىن ئۆتكەنلىگى توغرىلىق گۇۋانامە بېرىلدى. تەبرىك ئۈستىگە تەبرىكلەر ئېيتىلدى. ئىككى ياشقا دوستلىرى كەينى– كەينىدىن گۈل دەستىلەر تۇتتى.

تەنتەنىلىك مەراسىمدىن كېيىن كوچىغا چىقتۇق. ياشلار ۋە ھەممە مېھمانلار گۈلخانلار ئارىسىدا بۇ ئۇنتۇلماس كۈننىڭ خاتىرىسى ئۈچۈن سۈرەتكە چۈشتى.

قىز بىلەن يىگىتنىڭ دوستلىرى ئىمەرجان بىلەن مېرۋانەمنى ئېلىپ، قىزىل– جىيا لېنتىلار، قوچاقلار، گۈللەر بىلەن بېزىتىلگەن ماشىنىلارغا ئولتىرىشتى. ئەندى ئۇلار توي شەرىپىگە شەھەرنىڭ خاتىرىلىك، مەنزىرىلىك جايلىرىنى، پاركلارنى، ئالەمگە مەلۇم مېدېۋ سپورت ئىنشائىتىنى زىيارەت قىلغۇسى. ئۇلار شۇنداقلا ھەر بىر ئالمۇتىلىق ئۈچۈن ئەزىز بولغان «شانۇ– شوھرەت» نامىلىق ئۇلۇق ۋەتەن ئۇرۇشى قەھرىمانلىرىنىڭ ھەيكىلىگە گۈلدەستىلەر قويىدۇ. تېخى يېڭىلا ئائىلە قۇرغان ياشلار بۇ مۇقەددەس جايدا، بۈگۈنكى شادۇ– خورام ھايات ئۈچۈن قۇربان بولغانلارنى ئەسلەيدۇ، بىر– بىرسىگە ئەبەدىي سادىق بولۇشقا ئەھد بېرىشىدۇ.

مېھمىنىمىز يېزىغا ۋۇرۇپ كەتكەندىن كېيىن مەن تەھرىراتىمىزدىن نىكاھ سارىيىغا تېلېفون قىلىپ، ھەر قېتىم نەچچە جۈپ ياشلار نىكاھتىن ئۆتىدۇ دەپ سورىدىم.

–ھەر بىر نىكاھ مەراسىمى،– دەپ ماڭا جاۋاپ بېرىشتى،– ئىككى ياشنىڭ تەلەپلىرىگە بىنائەن ئۆتكۈزىلىدۇ. پەقەت بىزنىڭ ساراي ئۆزىدىلا شەنبە، يەكشەنبە ئىككى كۈن يۈزدىن ئارتۇق ياش ئائىلىنىڭ نىكاسى تەنتەنىلىك رەسمىيلەشتۈرىلىدۇ.

ئىراندىن كەلگەن خەت

«ۋەتەن» جەمىيتىدىكى قېرىنداشلار! سىزلەرگە سەممىي سالاملىرىمنى يوللايمەن ۋە ھەممىڭلارغا سالامەتلىك تىلەيمەن.

سىزلەر ماڭا ئەۋەتكەن ئابايىنىڭ ئىككى توملۇق ئەسەرىنى ۋە «چېۋەرنىڭ قولى ئورتاق» دېگەن كىتاپنى تاپشۇرۇپ ئالدىم. بۇنىڭ ئۈچۈن كوپ رەخمەت. ماڭا قازاق خەلقىنىڭ ئاتاقلىق يازغۇچىلىرىنىڭ رومانلىرىنى، قۇرمانغازىنىڭ كۈيلىرى ۋە روزا رىمبايېۋانىڭ ناخشىلىرى يېزىلغان پاتېفون تەخسىلىرىنى ئەۋەتىشىڭىزنى ئىلتىماس قىلغان بولار ئىدىم.

مېنىڭ ئەڭ چوڭ ئارمىنىم– قازاقستانغا قەدەم تەشرىپ قىلىپ، ئاتا ماكانىمنى بىر كۆرۈشتۈر. موشۇ ئىستىگىمنىڭ ئەمەلگە ئېشىشىغا ياردەمدە بولۇشلىرىڭىزنى سورايسەن.

تونۇشتۇرۇش ئۈچۈن بىزنىڭ قىزلارنىڭ رەسمىنى ئەۋەتتىم.

سۇلايمان شادكام.

ئىران، گورگان.

قىسقا خەۋەرلەر

گۈل كۆرگەزمىسى

پانفىلوۋ شەھرىنىڭ «غالىبىيەت» مەيدانىدا گۈل كۆرگەزمىسى ئۇيۇشتۇرۇلدى. ئۇنى زىيارەت قىلغۇچىلارنىڭ دىققىتىنى بولۇپمۇ «ياش ئائىلە قۇرغۇچىلار ئۈچۈن گۈلدەستە» ۋە «مەڭگۈلۈك مەشئەل» كومپوزىتسىيەلىرى بىردىنلا ئۆزىگە جەلىپ قىلدى. شۇنداقلا «باللار– ھاياتنىڭ گۈلى»، «باللار– بىزنىڭ كېلەچىگىمىز»، «گۈللەنسۇن، مېنىڭ ئۆلكەم» ئوخشاش كومپوزىتسىيەلەرمۇ كوپچىلىك تەرىپىدىن ياخشى باھاغا ئىگە بولدى.

خەلق ۋەكىللىرى شەھەرلىك كېڭەش ئىجرائىي كومىتېتىنىڭ خادىمى ز. مەشۇروۋا باللار ۋىلىغا بېغىشلاپ ياسىغان «كوسموناۋتلار» نامىلىق گۈلدەستە ياخشى باھا ئالدى.

مېھمانلار ئۈچۈن كونسېرت

يېقىندا چەت ئەل تۇرىزمى ئالمۇتا شەھەرلىك ئىدارىسىدا بەينەلمىلەل دوستلۇق كېچى بولۇپ ئۆتتى. ئۇنىڭغا شۋېيتسارىيەدىن ۋە ئاۋستىرىيەدىن كەلگەن مېھمانلار، شۇنداقلا ئېلىمىزنىڭ ئورغۇنلىغان شەھەرلىرىدىن كەلگەن تۇرىستلار قاتناشتى.

كەچ داۋامىدا مېھمانلارغا تالغىر رايونىنىڭ «گورنىي گىگانت» سوۋخوزىنىڭ ئۇيغۇر ناخشا ۋە ئۇسسۇل ئانسامبلى كونسېرت كورسەتتى. سەنئەتچىلەر ئۇيغۇر ناخشا‐سازلىرىنى، سوۋېت كومپوزىتورلىرىنىڭ ئەسەرلىرىنى، شۇنداقلا فرانسۇز ۋە نېمىس ناخشىلىرىنى ئورۇنلىدى. كونسېرت مېھمانلار تەرىپىدىن سەممىي قارشى ئېلىندى.

ئاندىن تۇرىستلار دوستلۇق ئۆيىنى، 1-ئاۋتورېمونت بىرلەشمىسىنى زىيارەت قىلدى.

ئەندى بېلگىيەلىك مېھمانلار بىلەن بولسا «بىزنىڭ جۇمھۇرىيىتىمىزدىكى سالامەتلىكنى ساقلاش ۋە ئىجتىمائىي تەمىنات سىستېمىسى» دېگەن ماۋزۇدا سوھبەت ئۆتكۈزۈلدى.

چەت ئەللەردە

بېجىڭنىڭ ھېيلە– نەيرەڭلىرىنى پاش قىلىش

دېھلى. دېھلىدىكى «نيۇ لىتېرېچېر» نەشرىياتىدا «ختاي، ۋيېتنام ۋە بلوكلارغا قوشۇلماسلىق ھەرىكىتى» نامىلىق كىتاپ نەشىر قىلىندى. بلوكلارغا قوشۇلمىغان ئەللەرگە قارشى بېجىڭنىڭ ھېيلە– نەيرەڭلىرىنى پاش قىلىشقا بېغىشلانغان مەزكۇر كىتاپ ھىندىستاننىڭ ھەر خىل سەياسىي پارتىيەلىرى ۋەكىللىرىنىڭ، ھىندى ۋە چەت ئەللىك پارلامېنتارىيلارنىڭ، دىپلوماتلارنىڭ ئۆتۈقلىرىدىن تەركىپ تاپقان.

«قوشۇلماسلىق ھەرىكىتىنىڭ دوستى» چۈمپەردىسى بىلەن ختاي قىلىۋاتقان رىياكارلىقتىن ئارتۇق ئىككى ئۈزلۈك بولمىسا كېرەك، دېيىلىدۇ كىتاپتا. گەرچە مەزكۇر ھەرىكەتنىڭ ئاساسىي مەخسەتلىرى ئېچىلىقنى ھەر خىل دولەتلەرنىڭ تەڭ ھوقۇقلۇق ھەمكارلىغىنى تەمىنلەش، نېوكولونىيالىزمغا ۋە ئىرقچىلىققا قارشى كۈرەش ئېلىپ بېرىشتىن ئىبارەت بولسا، بېجىن ئۆزىنىڭ پوتكۈل سەياسىتىنى بۇ ھەرىكەتكە قارشى ۋۇرگۈزۈپ، خەلق ئارا ۋەزىيەتنى كەسكىنلەشتۈرۈشنى، «سوغاق مۇناسىۋەتلەر ئۇرۇشىنى» تىكلەشنى، ختاي دىكتاتىغا مۇمكىن قەدەر كوپەرەك ئەللەرنى بېقىندۇرۇشنى مەخسەت قىلماقتا.

ئامېرىكا تەجاۋۇزچىلىرىغا قارشى پىداكارانە كۈرەشى بىلەن پوتكۈل ئىنسانىيەتنىڭ ھورمىتىگە ئېرىشكەن سوتسىيالىستىك ۋيېتنام بېجىڭنىڭ گېگېمونلۇق پىلانلىرىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشتا توسالغۇ بولدى. ختاي سوتسىيالىستىك ۋيېتنام جۇمھۇرىيىتىگە قارشى خائىنلارچە ھۇجۇم قىلدى، قوراللىق كۈچى بىلەن بۇ مەملىكەتنى مۇستەقىل يولىدىن چىقىرىشقا ئۇرۇندى.

بېجىن ئېغۋاگەرلىرى مۇناسىپ دەككىسىنى ئالغان بولسىمۇ، «ۋيېتنامغا يەنە بىر قېتىم تەنبىھ بېرىش» كېرەك دەپ دوق قىلماقتا. ئۇلار سوۋېتېن لائوس دولىتىنىڭ ئىشلىرىغا ئارىلاشماقتا، كامپۇچىيەدىكى ئۆزلىرىنىڭ قوچاقلىرى پول پوت ۋە يېڭگسارىنىڭ غۇلىتىلغانلىغىنى تېخىچە ئېتىراپ قىلماي كەلمەكتە.

ئەندى بولسا، ئىمپېرىيالىستلار ۋە ئۇلارنىڭ ئىتتىپاقداشلىرى ختاي گېگېمونچىلىرى يېڭى تاكتىكا ئۆزلەشتۈرۈپ ئۇمۇمىي كۈچى بىلەن قوشۇلماسلىق ھەرىكىتىنى بۇزۇپ، ئاجىزلاندۇرۇشقا ئۇرۇنماقتا. لېكىن تەرەققىيپەرۋەر ئىنسانىيەت، قوشۇلمىغان مەملىكەتلەر بۇ ئۇرۇنۇشلارغا ھەرگىز يول قويمايدۇ، ئەلۋەتتە.

كىشىلەرنى «ئېكسپورت» قىلىش

توكيو. ياپونىيەنىڭ «ئيومىۇرى» گېزىتى ۋە «كودوتسۇسىن ئاگېنتلىغى، ختاي چەت ئەللەرگە «ئەمگەك كۈچىنى كەڭ مىقياستا ئېكسپورت قىلىشقا كىرىشتى» دەپ خەۋەر قىلىدۇ.

ختاي ھوكۇمەت ئورگانلىرى، دەپ كورسىتىلگەن خەۋەرلەردە، بۇ يىل ئاپرېلدىن باشلاپ ياپون قۇرۇلۇش كومپانىيەلىرىگە ۋە سودا فىرمالىرىغا ختاي ئىشچىلىرىنى يەتكۈزۈپ بېرىش توغرىلىق شەرتنامە تۈزۈشكە زەمىن تەييارلىدى. مەلۇم بولۇشىچە، ختاي خەلق جۇمھۇرىيىتى كوممۇنىكاتسىيە مىنىسترلىگى ياپونىيە كورپوراتسىيەلىرىگە 20 مىڭ ختاي ئىشچىسىنى ئۆتكۈزۈپ بېرىش توغرىلىق مۇزاكىرە ئېلىپ بارغان. ياپون مۇخبىرلىرىنىڭ خەۋەر قىلىشىچە، ختاي تەرىپى جەنۇبىي چاۋشەن ۋە تەيۋەنگە نىسبەتەن ياپون كاپىتالىغا ئىمتىيازلىق شەرتلەر ئاساسىدا ئەرزەن ئەمگەك كۈچىنى يەتكۈزۈپ تۇرۇشنى تەكلىپ قىلغان.

كىشىلەرنى «ئېكسپورت» قىلىش سەياسىتىنى كەڭ ئۆۋج ئالدۇرۇپ، دەپ يازىدۇ «ئيومىۇرى»، بېجىن بىر چوقماق بىلەن ئىككى توشقاننى ئۇرۇپ ئېلىشنى يەنى ئېغىر ئەمگەككە مەھكۇم بولغان كىشىلەرنى چەت ئەل كاپىتالىغا سېتىش ئارقىلىق بۇلاپ– تالاشنى، ئەتىجىدە ئۆز ئېلىدىكى ئىشسىزلىقنى قىسقارتىشنى كوزدە تۇتماقتا. بېجىڭدىكى رەسمىي شەخسلەرنىڭ بايان قىلىشىچە، ختاي چەت ئەللەرگە ئىشچىلارنى «ھەددى– ھېساپسىز» ھالدا ماڭغۇزۇشقا تەييار‐دۇر.

«ئيومىۇرى» گېزىتىنىڭ خەۋەر بېرىشىچە، ھازىر ختايدا مىللىونلىغان ئىشسىزلار بار بولۇپ، پەقەت بېجىن ئۆزىدىلا ئۇلارنىڭ سانى 700 مىڭدىن ئېشىپ كەتكەن.

ھىندونېزىيە بېخەتەرلىگىگە قارشى خەۋپ

جاكارتا. ختايلارنىڭ مەملىكەتكە غەيرى رەسمىي ھالدا ئوتۇشىنىڭ ئۆۋج ئېلىشى ھىندونېزىيەدە جىددىي تەشۋىش تۇغدۇرماقتا.

يەرلىك مەتبۇئاتنىڭ خەۋەرلىرىگە قارىغاندا، ختايلار تۇرىستلار، دېڭىزچىلار، كومېرسانتلار چۈمپەردىسىدە ھىندونېزىيەگە ئوتۇپ، ساختا ھوججەتلەر بىلەن ھەر خىل شەھەرلەردە ئولتىراقلىشىپ، ئاكتىۋ رەۋىشتە بۇزغۇنچىلىق ھەرىكەت ئېلىپ بارماقتا. بېجىن ئاگېنتلىرى شپوناژ، ھىندونېزىيە رەھبەرلىرىنىڭ ئابرويىنى چۈشىرىش، ھوكۇمەتكە قارشى قوراللىق كۈرەش باشلاش توغرىلىق ۋاراقىلار تارقىتىش ئوخشاش قەبىھ ئۇسۇللارنى قوللىنىپ كېلىۋاتماقتا.

ئىجادىي مۇسابىقە غالىپلىرى

قارا دېڭىز قىرغاقلىرىدىكى ئالامگە مەشھۇر كورورت شەھەر يالتىدا بۇ ژىل ئاۋغۇست ئېيىدا سوتسىيالىستىك ھەمدوستلۇق ئەللىرى ناخشىلىرىنى ئىجرا قىلغۇچىلارنىڭ بىرىنچى پۇتكول ئىتتىپاق مۇسابىقىسى 15 كۈن داۋام قىلدى. ئۇنىڭغا بىزنىڭ ئېلىمىزدىن 11 ئىجادىي كوللېكتىۋ، جۇملىدىن ئالمۇتىدىكى جۇمھۇرىيەتلىك ئۇيغۇر تىياترىنىڭ مۇرات ئەخمەدىيېۋ رەھبەرلىگىدىكى «ياشلىق» ئېسترادا ئانسامبلى قاتناشتى.

ياش ئۇيغۇر سەنئەتچىلىرى بۇ مەسئۇل كورىكتە سوۋېت ۋە چەت ئەل كومپوزىتورلىرى ئەسەرلىرىنى ۋە ئۇيغۇر ناخشىلىرىنى ناھايىتى ئۇستىلىق بىلەن ئىجرا قىلدى. ئاتاقلىق سوۋېت ئېسترادا ئارتىستى سوفىيا روتارۇ كومىسسىيە ئەزاسى سۇپىتى بىلەن: «ياشلىق» ئانسامبلى، مېنىڭچە، ئېلىمىزدىكى ئەڭ ياخشى كوللېكتىۋلارنىڭ بىرسى» دەپ تەكىتلەپ ئوتتى.

بولۇپمۇ ناخشىچىلاردىن مۇرات مەمەتباقىيېۋ، يالقۇن شەمىيېۋ، گۇلباھار ئەخمەدىيېۋالار، داپچى ئازات رەزاموۋ، مىمىك ئارتىست ماخمۇدجان دەرايېۋلار تاماشىبىنلارنى ئالاھىدە قايىل قالدۇردى.

مۇسابىقە شەرتلىرىگە بىنائەن ئۇچ نوۋەت ئوتكۈزۈلگەن كورىك نەتىجىلىرى بويىچە تەلەپچان كومىسسىيە ئەزالىرى «ياشلىق» ئانسامبلىنى 1- دەرىجىلىك دىپلوم بىلەن تەغدىرلەش توغرىلىق قارار قوبۇللىدى.

مەلۇمكى، بۇنىڭدىن ئىلگىرى بۇ كوللېكتىۋ لېنىنگراد ۋە يېرىۋان شەھەرلىرىدە ئوتكۈزۈلگەن ئىجادىي مۇسابىقىلەردىمۇ غالىپ چىققان ئېدى.

ئانسامبلنىڭ ئىجادىي پىلانلىرى ناھايىتى چوڭ. 1979-ژىلنىڭ ئاخىرىدا كوللېكتىۋ ۋېنگرىيە خەلق جۇمھۇرىيىتىنى سەييارىي كونسېرتلار بىلەن زىيارەت قىلىدۇ.

سۈرەتتە: «ياشلىق» ئانسامبلىنىڭ ئارتىستلىرى. ئوڭدىن ئىككىنچى- مۇرات ئەخمەدىيېۋ.

مەھەممەتىسدىق نۇرۇزوۋ

كەڭ دالانى تىڭشىساڭ...

تاغلىرىم ياندىش تېغىڭغا تا ئەزەلدىن-
تا ئەزەل،
مەرگىيامىش ئىككى تاغ، ئىكى تاغدا
بال-ھەسەل،
پەسلى ھەردەم جۇت ئەمەس، ئايلىرى
نورۇز-ھەمەل،
كەڭ دالانى تىڭشىساڭ ئەركىنلىكتە ئەن-
غەزەل،
بىر ئاتىنىڭ ئىككى ئوغلى، باشقا ئەمەس
بىر نەسىل.
ئىلى كېلەر شۇ تاغنىڭ مەڭگۇ مۇز
سالاسىدىن،
دولقۇنلىرى ئوتىدۇ مۇنبەت تاغ-
دالاسىدىن.
شۇكرىكىم بۇ دەريانىڭ بۇغداي-قوناق
جالاسىدىن،
كىم رەنجىيدۇ خۇش پۇراق-ئەترە ھىد
ھاۋاسىدىن،
يايلاقلىرى پايانسىز، باغلىرى ئۇندىن گوزەل.
ئوتاۋدىن چىقىپ كەلسە كەمەر باغلىق
بىر قازاق،
ئوز تۇققاندىن يېقىن دەپ ئاچار ئۇيغۇر
كەڭ قۇچاق،
جەڭدە بىللە ئوتكەزگەن ژىللىرى ئۈنچە
پارلاق،
گەر ياق دېسەڭ بۇلارنىڭ تارىخقا
قاراپ باق،
قۇر-قورلارغا كىرمىگەن ئىشلىرى تېخى
خىجىل.
مۇختار بىلەن سەبىتنى چوڭ ئاكا-ئاغا
دەيمىز،
ژىلنامىسى بۇرۇنراق بىر تۇققان ئاغا
دەيمىز،
ئۇستازلىق ھورمىتى كوپ، ئىززىتىم
ساڭا دەيمىز،
كىمدەكىلەرگە ئەتىگەخزمىتىم مانا دەيمىز،
يېڭى تارىخ بەتلىرى بۇخەلقتە كەڭ ئىچىل.
قازاقنىڭ كەڭلىگىنى بىلمىگەنلەر بىلىپ باق،
ژۇرىگىنى ئەكىلىپ ژۇرىگىگە تېگىپ باق،
قىز ئېلىپ بەرگەن بولساڭ توركىنگە
كېلىپ باق،
«ئايتىسۇدا» دوبىراسىن قولغا ئېلىپ
چېلىپ باق،
سېزىسەنكى، مەلەڭگە كەلگەندەك باھار
پەسىل.
قاراغاندا دېگىنە «قارا ئالتۇن» كومۇرى،
يەرئاستىدا ساناقسىز نېفت بىلەن تومۇرى،
ئۇيۇشقاندەك تۇتاش بۇ دوستلۇقنىڭ
تۇمۇرى،
زوقنىڭ كېلەر قارساڭ ئالەمگە تەڭ
غورۇرى،
ئالمۇتىنىڭ ئالمىسى ھەممىسىدىن ھەم
ئېسىل.
قامۇسىدىن ئوقۇيمىز قورمۇ-قۇر «تىڭ»
بېتىنى،
ئېگەللەپتۇ مىللارد پۇت ئۇنىڭ بىر ياق
چېتىنى،
ئاڭلايمىزكى، ئەجايىپ ھەر باتۇرنىڭ ئېتىنى،
گۇل-گۇلستان بوپتۇ دەپ قازاقستان
يېرىنى،
ئەسىرلەر ئارزۇسىنى قىپتۇ دەۋرىم ئوزى
ھەل.
ئۇچىدۇ كوكتى بويلاپ بۇندا يازا كېمىسى،
گەرچە بۇگۇن تاڭ قالماق ئەنە يەنە
يېگىسى،
كەشپ-ئىختىرا بولمىغان قالدى دەيەن
ئىمىسى،
بىللىلىكتە بارىمىز چوڭ ئائىلە بالىسى،
ئۇيۇشقان مونولىتىمىز ئۇراق-يېقىن بۇنى
بىل.
گوزەللىكتە تەڭداشسىز دەرسىنى
قازاقىستان،
بىز دەيمىز ژىل يىگىلاپ كەلگۈچى
باھارىستان،
ئىككى قوللاپ كوترەر تا ئەبەت
ئىشچى-دېھقان،
مەدھىيەڭگە ئوقۇيمىز قەسىدە بىلەن
داستان،
بەخىت دېسەڭ بىر ئومۇر بۇندا ياشاپ
ئوينەپ قال.

ئېغىز ئىجادىيىتىنىڭ ئاممىۋىي شەكلى

چاقچاق خەلقىمىز ئېغىز ئىجادىيىتىنىڭ ئەڭ ئاممىۋىي ۋە ئەجايىپ قىزىق شەكىللىرىدىن بولۇپ، قېدىمىي زامانلاردىن ئۇيغۇرلارنىڭ كۇندىلىك مەنىۋىي ھاياتىغا چوڭقۇر سىڭىشى. بىلەن بىللە غايىۋىي جەھەتتىن ھەر كىمنىڭ روھىغا روھ، مۇڭىغا مۇڭ، خوشاللىغىغا خوشاللىق، دىتىغا دىت قوشۇشتەك يۇكسەك خىزمەتنى بەجا كەلتۇرۇپ كەلدى.

چاقچاقنىڭ ئوزىگە خاس مۇھىم خۇسۇسىيىتى ۋە خاراكتېرلىق تەرىپى شۇنىڭدىن ئىبارەتكى، ئۇنىڭدا پەقەت ھازىر جاۋاپلىق ماھارىتى تەنتەنە قىلىدۇ. ئىككى چاقچاقچى بەس- بەسكە چۇشكەندە، قايسىسى ئوتكۇر، ھازىرجاۋاپ بولسا، شۇ يېڭىپ چىقىدۇ.

ئامما،كورۇنگەنلا سوزمەن ۋە بىمەنا سوز «باتۇرىنىڭ» ئوزىنىڭ ئېيتقىنىغا ئوزى مەززە بولۇپ، باشقىلارنىڭ زىتىغا تېگىش، رەنجىتىش، سەلبىي قۇرۇق سەپساتالارنى ھەقىقىي چاقچاقچىلارغا قېتىش، ئەلۋەتتە، مۇمكىن ئەمەس.

چاقچاق ئىجات قىلغۇچى سوز سەنئەتكارلىرى دېگىنىمىزدە، تەپەككۇر دائىرىسى كەڭ، مەدەنىي سەۋىيىسى يۇكسەك، دىلى خالىس، ئويى راۋان، ئىنسانىي ئاڭ- سېزىمى ۋە سالاھىتى ژۇقۇرى، بەدىي دىتلىق، خەلق تىلىغا باي، ماھىرانە ئىنكاس قىلغۇچى شەخسلەر تەسەۋۋۇر قىلىنىدۇ. بولۇپمۇ مەزكۇر سوز سەنئىتىدە بەدىي- تەسۋىرىي ۋاستىلەرنى، كىنايە، كەڭ ۋە كوچمە مەنالىق سوزلەرنى مۇكەممەل دەرىجىدە ئىشلىتەلەيدىغان ۋە خەلق ئېغىز ئىجادىيىتى ئەمۇنىلىرىدىن ئورۇنلۇق پايدىلىنىشنى بىلىدىغان شەخسلەر ئوتتۇرغا چۇشۇپ ئوزىنى كورسىتىدۇ. دېمەك، ئۇلارنىڭ ھەقىقىي كۇلكىلىك، مەنالىق، ئوتلۇق چاقچاقلىرى كوللېكتىۋ ئولتىرىشلارنى، مەشرەپخانىلار بىلەن كۇلكە مۇخلىسلىرىنى بەھرىمەن قىلىپ، تەۋرىتىۋېتىدۇ. شۇنىڭ ئۇچۇن، ئۇيغۇرلارنىڭ قېدىمدىن كېلىۋاتقان مىللىي ئەنئەنىسى ۋە ئادىتى بويىچە توي- توكۇن، بەيرەم، سەيلە-تاماشىلىرى، خۇسۇسەن قاتار مەشرەپلەر چاقچاقسىز ئوتمەيدۇ. بۇ ئادەت ھازىر تېخىمۇ رىۋاجلىنىپ، يېڭى ماۋزۇ ۋە يېڭى مەزمۇنلاردا ئىپادىلىنىپ، داۋام قىلىپ كەلمەكتە. چاقچاقنىڭ ئاساسىي ئوبيېكتلىرى بەزى جايلاردا- ژۇتلاردا، يېزىلاردا ئارىلاپ ئۇچرىشىدىغان غەلىتە ئادەتلەر، مەلۇم ئىجتىمائىي قاتلاملارغا، شۇنداقلا ئايرىم شەخسلەرگە خاس نۇقسان ۋە ھاكازىلاردىن ئىبارەت بولۇپ، بۇ ھادىسىلەر كوپىنچە مۇبالىغە، كۇلكە ۋاستىلىرى ياردىمىدە پاش قىلىنىدۇ. دېمەك، مەزكۇر فولكلور شەكلىنىڭ تۇپلۇك مەخسىتى، تۇرمۇشتىكى قاملاشمىغان، بەزىدە زىيانلىق بولغان قىلىقلارنى كوپچىلىك ئىچىدە كۇلكە قىلىشتىن ئىبارەت بولسا كېرەك.

ئەندى شەكىل جەھىتىدىن، بەدىي تۇزۇلۇشى جەھىتىدىن بولسا، چاقچاق كۇلكە قوزغاشنىڭ ئاساسىي ۋاستىسى سۇپىتىدە خەلق لەتىپىلىرى، بولۇپمۇ نەسىردىن ئەپەندى لەتىپىلىرىگە ئوخشاش ئەپىس يۇمورغا باي بولۇشى ۋە ئوزىگە خاس ئەجايىپ ئورگىنااللىق سۇپەتلەر بىلەن پەرىقلىنىدۇ.

كۇلكە بولسا، ھەممىگە مەلۇم بولغىنىدەك، يۇكسەك ئېستېتىك كاتېگورىيە بولۇپ، ئۇ، تەبىئەتنىڭ ئادەملەرگە ئاتا قىلغان باي روھىي، مەنىۋىي ئوزۇغىدۇر. شۇنىڭ ئۇچۇن كۇلكىنى خەلق ئىنسان كوركى دەپ بېكار ئېيتمىغان.

ئۇيغۇر چاقچاقلىرىنى بىر نەچچىگە بولۇش مۇمكىن:

بىرىنچىسى، «ئۇچۇم قىلىش» شەكلى، ئۇنىڭدا چاقچاق ئوبيېكتى بولغان شەخسنىڭ دۇنياغا كېلىپ، تا مەشرەپكە قوشۇلغىچە بولغان دەۋرى ھەر خىل كۇلكىلىك ھالەتلەر، ھەزىللىك ۋە قىزىق پەيتلەر ئارقىلىق تەسۋىرلەپ، ئۇنى كەينى- كەيىندىن كۇلكە ئوتىدۇ ۋە ئاخىرى ئۇ شەخس ئۇچار- قاناتلار تەخلىتىدە ئۇچۇم قىلىنىدۇ.

ئىككىنچىسى، «ئوخشىتىش» ياكى «ئوخشاتتىم» شەكلى بولۇپ، بۇنىڭدا بىر نەرسىنى ئىككىنچى نەرسىگە ئوخشىتىپ، ئۇنىڭ خۇسۇسىي ئالامەتلىرىنى قاپارتىش بىلەن كۇلكە قىلىدۇ. ئوخشىتىشتا ئاساسەن كىشىلەرنىڭ نەرسە ياكى ھادىسە ھەققىدىكى ئوز تەسەۋۋۇرلىرىنى ياققاللاشتۇرۇش مەخسىتىدىكى ئۇسۇل قوللىنىلىدۇ.

ئۇچىنچى «قاپىيەلىك» چاقچاق شەكلىدە بولسا، بىرەر نەرسىنىڭ توپكى ماھىيىتىنى ئاچىدىغان قاپىيەلىك سوزلەر بىلەن چاقچاق باشلىنىدۇ ۋە داۋام قىلىدۇ.

تورتىنچىسى، «لەقەملىك» چاقچاقتا شەخسلەرنىڭ لەقەملىرى بويىچە چاقچاق ژۇرگۇزىلىدۇ.

بەشىنچى، «ماقال-تەمسىللىك» چاقچاق خەلق ماقال- تەمسىللىرىگە مۇراجەت قىلىش ئۇسۇلى بىلەن داۋام قىلىدۇ.

ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ئارىسىدا ئوزىنىڭ ئەجايىپ ئوتكۇر ۋە قىزىق سوزى بىلەن داڭلىق بولغان چاقچاق ئىجاتكارلىرى ئاز ئەمەس. بىراق ئوز ۋاقتىدىكى شارائىت تۇپەيلى چاقچاق سەنئىتىنى خەلق ئېغىز ئىجادىيىتىنىڭ ئالاھىدە بىر شەكلى سۇپىتىدە تونۇش، ئۇنىڭ ئەمۇنىلىرىنى ژىغىپ، توپلاش، نەشىر قىلىش ئوخشاش مەسىلىلەر دىققەت- ئېتىۋاردىن خالىي بولغان. شۇڭلاشقىمۇ بۇ ساھادىكى كوپلىگەن شەخسلەرنىڭ ناملىرى، ئۇلارنىڭ چاقچاقلىرى ئۇنتۇلۇپ كەتكەن. كېيىنكى دەۋرلەردە ئوزلىرىنىڭ سوز سەنئىتى بىلەن كەڭ ئاممىغا مەلۇم بولغان نىياز دۇتارچى، ئەمىردىن ھاپىز، ئاق تېيىپ (ماشىنچى)، نودەربەگ (موزدۇز)، مەنسۇرجان ئاقساقال، جانى يولداشوۋ، باۋخان (كور)، زوردۇن تەمبىرچى ۋە شۇ كەبى چاقچاقچى ھەم ناخشىچى، سازەندىلەرنى ئاتاپ كېتىش مۇۋاپىقتۇر.

ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئىجادىيىتىنىڭ مەزكۇر ئاممىۋىي شەكلىنى تەكشۇرۇش، ئۇنىڭ تارىخىي جەريانىنى ئېنىقلاش، زورۇر خۇلاسىلەر چىقىرىش، خەلق ئارىسىدىكى چاقچاق ئەمۇنىلىرىنى ژىغىپ، توپلاپ نەشىر قىلىش ئوخشاش مۇھىم ئىشلارغا يېقىندىن يانداشماق مەخسەتلىرىدە ئالمۇتىدا ئۇيغۇر فولكلورشۇناسلىرى ھازىر كوپلىگەن مەسىلىلەرنى ھەل قىلىۋاتقىنىنى ئېتىراپ قىلىش زورۇردۇر.

رىشات سابىتوۋ،
فىلولوگىيە پەنلىرى كاندىداتى.

زىيا سەمەدي

ۋژدان سادىسى

(«مايىمخان» رومانىدىن پارچە)

ئوچقۇنداپ يېغىشقا باشلىغان قار بارغانچە كۆچىيىپ، جۇدۇن- چاپقۇنغا ئايلىنىپ كەتتى. سوغ بوران ئاسمانغا كوتەرگەن قار توپىنى، قۇم بارخىنى كوچكەندەك، يەرۋ- كوكنى قاپلىۋالغان ئىدى. ئىلى ۋادىسى سىلكىنەتتى. ئۇ ئىگى -تەكتىدىن قومۇرۇلۇپ كېتىدىغاندەك، شىۋىرغانغا قوشۇلۇپ گوكىرەتتى، ھوۋلاتتى. بەلكىم بۇ جۇدۇن خەلق غەزىۋى ياكى ماتەم ھازىسىدۇ؟ ھەر ھالدا ئىنتايىن سۈرلۈك ۋە مۇدھىش...

باغرىنى سوغ قەبرىگە يېقىپ ياتقان كىشى زەمھەرەدەك سوغ شامالنىڭ مۇز ئۆزكەنلىرىنىڭ ئىنچكە سانجىلىشىنى سېزەر ئەمەس. شىۋىرغان سۇرۇپ كەلگەن قار كەلكۈنى ئۇنى كومۇپ تاشلاتتىدە، يەنە قارنى ھايداپ كېتەتتى. ئۇنىڭ ئەتراپىدا بويۇنلىرىغا قامچا ئېلىپ تۇرغان ئالتە كىشى باشلىرىنى تۈۋەن ساڭگىلىتىپ، ماتەم سۈكۈتىگە ئىچىدە تۇرۇشۇپتۇ. يالغۇز تۇپ جىگدىگە باغلانغان يەتتە ئات ئېغىر قايغۇغا ئورتاقلىشىپ، جىم تۇرۇشاتتى. خېلە ئۇزۇنغىچە ھېچ كىم ئۇن قاتمىدى ۋە چېچەن جانۋارلارمۇ كىشنەشمىدى، پەقەت شىۋىرغان ھوكۇرمەكتە...

—تۇر ئەندى،يېتەر،—دېدى چاڭگا ساقال. ئۇنىڭ ئۇنى تىترەك ئارىلاش چىققىنىغا قارىغاندا، ئىچكى تەۋرىنىشنى ئاران بېسىپ، غەيرەتكە ئېلىپ سوزلىگىنى بىلىنىپ تۇرۇپتۇ. قالغانلىرى گەپ- سوز قىلماستىن، يولدىشىنىڭ قولتىقىدىن يۆلەپ تۇرغۇزۇشتى. تيان-شان تېغىدىنمۇ ئېغىر ئەلەم-ھەسرەت ئاستىدا قالغان ئەختەم بېشىنى ئاستا كوتىرىپ، يولداشلىرىغا نەزەر تاشلىدى. ئۇنىڭ ژۇرەك-باغرى قانچىلىك ئورتەنگەن بولسا، چىرايى- شەكلىمۇ شۇنچىلىك ئورتەنگەن- شۇ دەھشەتلىك ئۈچ كۈن ئىچىدە ئون ياش قېرىپ كەتكەن ئىدى. ئۇ ۋاپادار دوستلىرىغا گەپ قىلماي، تۇپراققا يولەكلىك تۇرغان كەتمەننى سول قولغا (ئۇنىڭ ئوڭ قولى جەڭدە شىكەستە يېگەن) ئۇتتى ۋە قەبرىنىڭ بىر چېتىنى كولىدىدە، خەنجىرىنى سويگەندىن كېيىن، شايى پوتىسىغا ئوراپ، كولىغان جايغا كومدى. بۇ ئىشلار ئوتۇلگىچە، يولداشلىرى ئۇنىڭ رايىچە بولۇپ بەردى.

— ئەندى ئاتلانساق بولار، ئەختەم؟—دەپ سورىدى چاڭگا ساقال. ئەختەم جاۋاپ بېرىش ئورنىغا، قەبىر يېنىغا تىزلىنىپ ئولتاردى ۋە «سورەئى ياسىن»نى تىلاۋەت قىلىشقا باشلىدى. مايىمخانغا بېغىشلانغان بۇ ئايەت قايغۇلۇق ھەسرەت ئىچرە ئوقۇلغاچقا، تىڭشاپ تۇرغۇچىلارنىڭ ژۇرەك تارلىرىغا تېگىپ، بېئىختىيار ياش تامچىلىرى توكۇلۇشكە سەۋەپچى بولدى ۋە ئۇلارنىڭ روھى مايىمخاننىڭ ئولمەس روھىنى قوغلىشىپ، پەلەكتە سەيلان قىلغاندەك بولدى.

ئەختەم تامچا ياش توكمىدى. ئۇ قەلبىدە ژىغلاتتى، ئوكۇنەتتى، غەزەپلىنەتتى. ئەختەم ئاغزىدا ئايەت ئوقۇغىنى بىلەن، دىلىدا مۇستەبىت ھوكۇمرانلارغا خىتابەن لەنەت- نەپرەت ياغدۇراتتى...

ئاخىرقى جەڭدە قورشاۋنى مەردانىلارچە يېرىپ چىققان ئەختەم ۋە ئۇنىڭ سەپداشلىرى مايىمخاننىڭ ئەسىرگە چۈشكەنلىكىنى بىلىپ، قايتارما ھۇجۇمغا ئوتمەك بولۇۋىدە، بەختكە قارشى گۈگۈم چۈشۈپ دوست- دۈشمەننى ئاڭقارغىنى بولماي قالدى. شۇنداقتىمۇ، مايىمخانلار جەڭ قىلغان مەيدانغا بېسىپ كىرىشتى. لېكىن پۇختا بېكىنگەن دۈشمەن قوشۇنى ئۇلارنى كۈچلۈك ئوق ئاستىغا ئېلىپ، چىقىمدار قىلدى. شۇ جەڭدە يارىدار بولغان ئەختەم چېكىنىشكە مەجبۇر بولغان ئىدى. قالغان-قاتقان پىدايىلارنى ژىغىشتۇرۇپ، ئاقتوبە قورشاۋىدا قالغان سىبەتلەرگە ياردەمگە كەلگەن ئەختەملەرنىڭ يولى كېسىلگەن. سىبەتلەرنى ئالالماچان تار- مار قىلغان مانجۇلار، سىبەتنى ئولتىرىپ، ئۇنىڭ كىشىلىرىنى «ئوۋلاپ» ژۈرۈشەتتى.

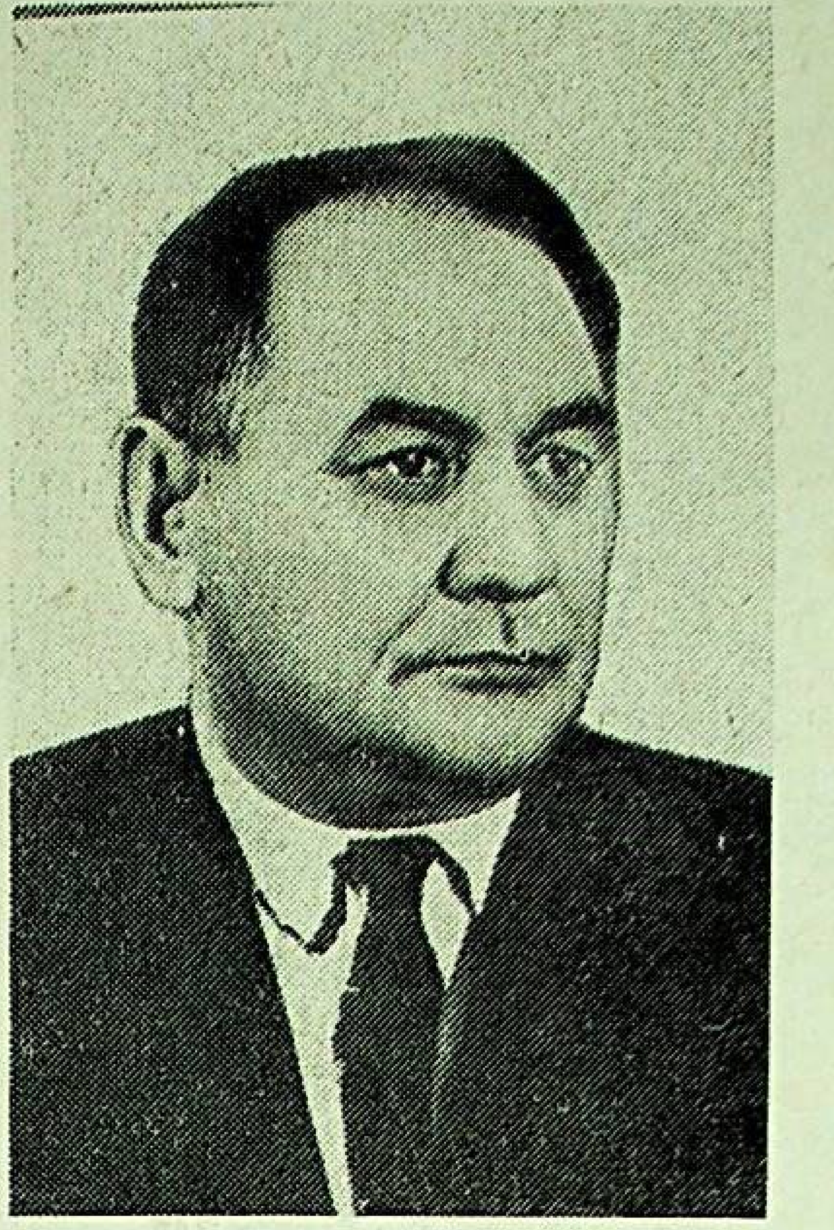

سۈرەتتە: زىيا سەمەدي.

ژىللار بويى ھاسىل بولغان كۈچ شۇنچە چاپسان بەرباد بولغىنىدىن گاڭگىرىغان ئەختەمنىڭ ئىدرىكى ھېچ نەرسىگە يەتمەي قالدى. يولداشلىرىنىڭ مەسلىھەتى بويىچە: ئامان قالغان پىدايىلارنى توپلاپ، گورسايغا چېكىنىشكە قارار قىلىشتى.

«ئوغرىلارنىڭ ئۇرۇغىنى قويماي تازىلاش كېرەك» دېگەن بۇيرۇقنى بەرگەن ئۇزۇن ساقال دارىن ئەختەملەرنىڭ پېيىغا چۈشۈپ، ئۇزۇل- كېسىل تازىلاش ئېلىپ باردى. قاتتىق زەربە يېگەن، ھارغان، روھى چۈشكەن پىدايىلار ئېغىر كۈرەشكە بەرداشلىق بېرەلمەي، باش قايغان، پۇت تايغان تەرەپكە پىتىراشقا باشلىدى. مانا، بارا- بارا سۇغۇلۇپ، يەتتىلا كىشى قاپتۇ... بۇ يەتتە قەيسەر نېمە قىلماق؟

مايىمخاننىڭ باشسىز جەسىدى خەلق تەرىپىدىن تۇنۇگۈن موشۇ يەرگە- دادامتۇ دوڭگە دەپنە قىلىنغان. خەلقنىڭ مۇنەۋۋەر پەرزەندى مايىمخاننىڭ مۇبارەك بېشىنى بولسا، سازايە ۋە دەپسەندە قىلىشنى مەخسەت قىلغان مانجۇر مۇستەبىتچىلىرى غۇلجا شەھرىنىڭ دەڭ دەرۋازىسىغا ئېسىپ، قۇراللىق مۇھاپىزەت قويۇشقان ئىدى. لېكىن ئەشەددىي قاتىللار رەزىل، ئىپلاس خاھىشلىرىغا مۇيەسسەر بولشالمىدى. خەلق مۇھەببىتىگە سازاۋەر بولغان ۋە خەلق قەلبىدىن شەرەپلىك ئورۇن ئالغان مايىمخاننىڭ مويى- مۇبارەك بېشى ھاقارەت كانارىسىدىن ئېلىندى، يەنى بۈگۈن كېچىسى خەلق ھىمايىسىگە يۆلەنگەن ئەختەملەر تورت مانجۇر جېسەكچىسىنى ئولتۇرۇپ، سويۇملۇك مايىمنىڭ بېشىنى نەجىس قوللاردىن قۇتقۇلدۇردى ۋە قەبرىنى ئېچىپ، بېشىنى جەسەتكە جۈپلەپ، ياڭلىۋاشتىن دەپنە قىلىشقان ئىدى.

مانا شۇ تاپتا ئېغىر ماتەم، قايغۇلۇق مۇسىبەتكە پاتقان ئەختەم ۋە ئۇنىڭ يولداشلىرى قەھرىمان سەپدىشى مايىمخان بىلەن ئەلۋىدالاشتى.

— ھەيەل قېلىشقا بولمايدۇ. تۇر، ئەختەم!— دەپ ئەختەمنىڭ مۈرىسىدىن تارتتى ئومەرجان.

ئەختەم ئېغىر ژۈكنى كوتەرگەندەك، ئورنىدىن ئارانلا تۇردى. «ئىنتىقام... ئىنتىقام ئېلىش كېرەك...»،—دېگەندەك ئوت چاقناپ تۇراتتى ئۇنىڭ كوزىدىن.

— قاياققا؟— دەپ سورىدى ھەممە ئاتلانغان چاغدا «چاڭگا ساقال».

— غەرىپكە!— جاۋاپ بەردى ئەختەمنىڭ ئورنىغا ئومەر.

يەتتە قەيسەر جۇدۇن- شىۋىرغانغا قارشى ئات سېلىشتى ۋە ھەيەل قىلماي، مانان- چاڭ ئىچىگە سىڭىپ كېتىشتى.

«نەگە قاراپ ئاتلاندىڭلار، باللىرىم، نەگە؟ بۇ گوزەل دىيارنى تاشلاپ قايان بارماقچىسىلەر، توختاڭلار!»— دېگەن ئاۋۇش ئاڭلانغاندەك قىلدى ئۇيقۇ ئارىلاش غەپلەتتە كېتىۋاتقان ئەختەمگە. ئۇ قىرو قاپلانغان ھارغىن كوزىنى ئاچتى. ئەتراپقا قۇلاق سالدى، بەلكىم، ئۇ دىم- دام چۈش كوردىمىكىن، ياكى غايىپ روھلارمۇ؟ ئۇنىڭ تېنى شۈركەنگەندەك بولدى. «توختاڭلار دەيمەن، ھاي ئاۋجۇۋانلار، شۇنچە نەگە ئالدىرايسىلەر! ئوز ماكانى، ئوز ئېلى، ئوز ۋەتىنىدىن كەچكەن ياخشى ئەمەس! ئىلىدىن باي، گوزەل، ۋاپادار دىيارنى قەيەردىن تاپماقچىسىلەر؟ قايتىڭلار! كىندىك قېنىڭلار توكۇلگەن قۇتلۇق جايدىن كەچمەڭلار...».

بۇ قەيەردىن چىققان سادا! ھە! غايىپتىن كەلگەن باشارەت بولمىسۇن... ياق بۇ- ژۇرەك تۇيغۇسى. بۇ- قەدىناس ۋەتەنىنىڭ مېھرى- مۇھەببىتى؛ بۇ ئەۋلات- ئەجداتلارنىڭ ئەزىز پەرزەنتلىرىنى قىيالماي، ئەگىشىپ كېلىۋاتقان شەپقەت ساداسى-ژۇرەك ساداسى. ئەختەم ئاتنى توختاتمىدى. ئۇ بۇ ژۇرەكنى ئەزگىدەك سادالاردىن قاچقاچقىمۇ، ھالىدىن كېتىۋاتقان جانۋارنى ئېخىمۇ قاتتىق دېۋىتەتتى، قامچىلاتتى. ئەختەم غۇلجىدىن ژىراقلاشقانسېرى، ئۇنىڭ ۋۇجۇدىنى قاپلىۋالغان ھېلىقى سادالار بېسىلغاندەك، ئاجىزلاشقاندەك ۋە ئاخىر ژۇرەك رىشتىسى ئۈزۈلگەندەك بولدىدە، قەلبىنى جۇدالىق غېرىپ- مۇساپىرلىق دەھشىتى باسقاندەك بولدى... ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدا ھاسىل بولغان تەۋرىنىشنى، ئىچكى توقۇنۇشنى پەرەز قىلىش مۇمكىن ئەمەس دەرىجىدە كۈچلۈك ئىدى...

— چارچىدىڭمۇ، ئەختەم؟—ئاستا، غەمكىن ئاۋازدا سورىدى ئومەر. ئۇنىمۇ ئېغىر خىيال بېسىۋالغان بولۇش كېرەك، ئەتىمالىم، يولغا چىققاندىن بۇيان سورىغان سوئالى شۇ بولدى، ئەختەم جاۋاپ بەرمىدى. بەلكىم، ئۇ ئىچكى ھىسسىياتلارغا بېرىلىپ كېتىپ، ئاڭلىمىغاندۇ. يولۇۋچىلار تىنك يوتىنىڭ تەڭ بېلىگە كەلگەندە قىلىن قارنى بوسۇپ، يول باشلاپ كېتىۋاتقان چاڭگا ساقالنىڭ ئېتى ژىقىلدى. زورۇققان جانۋار ئوخولا، ئالا قاراق بولۇپ، شۇ يەردىلا جان ئۈزدى. خەتەردىن قۇتۇلدۇرۇپ، خېلە ئۇزۇن مەنزىلگە يەتكۈزگەن ۋاپادار جانۋاردىن ئەلۋىدالاشقان يولۇۋچىلار، تاڭ ئېتىشىغا يوتىنىڭ ئۇستىگە چىقىشتى. شىۋىرغان توختاپ، ھاۋا ئېچىلدى. قۇياش شۇنداق كۈلۈپ چىققان ئىدىكى، ئۇنىڭ نۇرىدا ئاق يېپىنچا كىيگەن ئىلى ۋادىسى ھېچ قاچان مۇنداق گوزەل ئەينەكتەك سۈزۈك ئۇسكە كىرمىگەن بولغىدى. جەنۇپتىكى ئاق باش تيان-شان ئادەتتىكىدىن يۇكسەك، مەغرۇر كورۇنەتتى. شەرقتە ئارۋالنىڭ قايچا بىلەن قىرقىغاندەك تەكشى قارلىق چوققىلىرى تاڭ نۇرىدا چايدەك قىزىرىپ، تاۋلىنىپ كېتىپتۇ. شىمالنىڭ پاسبانى-ئالاينىڭ تاغ تىزمىلىرى بولسا، كوكسىنى كەڭ كېرىپ: «گىلەم ئوخشاش چىمەنزارلىقلىرىمدا يايراپ، ئابۇھايات سۇلىرىمدا ئوتلۇق ژۇرەكلىرىڭنى قاندۇرغان ئەمەسمىدىڭ، ھاي نادان ژىگىت، نەگە كېتىۋاتىسەن؟»—دېگەندەك قىلاتتى. ھاي، مەرت ژىگىت! مەن ئېلىڭنىڭ قان تومۇرى. مەن- ئەۋلاد- ئەجداتلىرىڭنىڭ ئاھۇ- پىغانلىرىنى ئوز قېنىمدا ساقلىغان ئەمەسمۇ؟ بۇ دىياردا توكۇلگەن قانلارنىڭ دېغىنى مەن ژۇمىغانمىدىم؟ ئەلىڭنىڭ تەشنالىقىنى مەن قاندۇرمىغانمىدىم؟ سېنى ئوز باغرىمدا تەۋرەتمىگەنمىدىم؟ ئەندى مېنى تاشلاپ نەگە كەتمەكچىسەن؟— رەنجىگەندەك چايقىلىپ، شۇرمەللىشىپ ئاقاتتى ئىلى دەرياسى...

ئەختەم باشلىق يەتتە قەيسەر يانبۇلاق دوڭىدە جىم تۇرۇشاتتى. ئۇلارنىڭ كوزىگە ئەتىگەنلىك چايغا يېقىلغان ئوچاقلارنىڭ تۇرخۇنىدىن تۇرتەكلىنىپ چىقىۋاتقان ئىس كورۇندى. بۇ غۇلجا- ئېلىڭنىڭ ژۇرىگى...

«ئەختەم،- دەتتى ژۇرەك ساداسى،- مەغلۇبىيەتتىن قاچما، كۇرەش- كۇرەشسەڭ غالىپ بولىسەن! خەلقىڭ بىلەن بىللە بول، خەلقىڭگە ئىشەن. توكۇلگەن قانلار بېكارغا كەتمىسۇن، كۇرەشنى داۋام قىل، دۈشمەندىن ئىنتىقام ئال! مايىمخاننىڭ مەسۇم قېنى توكۇلگەن قەدىناس، قۇتلۇق ماكاندىن كەتمە، قايت ئارتىڭغا...».

بۇ غايىپ ژۇرەك ساداسى ئەختەمنىڭ قەلبىنى تەۋرىتىپ، ۋۇجۇدىغا كۈچ- غەيرەت قۇيغاندەك بولدى. ئەنچىچە كۈندىن بۇيان تۇيۇق يولدا تېنەپ، ئىرادىسى بوشىغان ۋە خامۇش ھالەتكە چۈشكەن ئەختەم غەپلەت ئۇيقۇسىدىن ئويغۇنۇپ، ئويى- پىكرى روشەنلەشكەن ئىدى.

—قەدىردان دوستلار،— دېدى ئەختەم،— بىز ئوز بېشىمىزنىڭ غېمىنى يەپ، ۋەتەندىن كەتمەكچىمۇ؟

—كەتمەسكە نېمە چارە؟ يەتتە توك-توك نېمە قىلماقچىمىز؟— دېدى «چاڭگا ساقال».

— بىزدەك قاڭغىرىپ قالغان كىشىلەرگە خوشنا ئەل يېرىدىن باشقا پانا تاپقىدەك ئەپلىك جاي يوق،— دەپ ئارىغا چۈشتى يەنە بىرسى.

—ئەلۋەتتە، ئۇ قان قېرىنداشلار بىزنى قوينىغا ئالىدۇ. باسقان يولىمىزدىن قايتمايلى، ئەختەم!— دېدى «چاڭگا ساقال».

— مەن پانا تېپىلمايدۇ دېگىنىم يوق ...

— ئەمىسە، ئېمىشكە يېرىم يولدا ئارقاڭغا داجىۋالىسەن!— دەپ ئەختەمنىڭ سوزىنى بولدى «چاڭگا ساقال».

— ۋەتىنىدىن ئايرىلغان كىشىنىڭ ژۇرىگى ۋەتىنىدە قالىدۇ. كىشىنىڭ ژۇتىدا ژۇرەكسىز قانداق ياشالايسەن؟

ئەختەمنىڭ بۇ سوزىدىن كېيىن، ئېغىر، جىم- جىتلىق ھوكۇم سۇردى.

— كىم ئوز ئىختىيارى بىلەن ئەزىز دىيارى، ئىسسىق ماكانىدىن كەچكىنى بار؟—دەپ باشلىدى ئومەر- تەقىپ، قىرغىن ئاستىدا قالغان بىزدەك كىشىلەرنىڭ ياقا ژۇتتىن پانا ئىزدەشتىن باشقا نېمە چارىسى بار!

— بىر ئەرگە نوۋەت، بىر يەرگە، دېگەندەك، بىزگىمۇ نوۋەت كېلىپ قالار. ئوزىمىزنى ئوڭلاۋالغاندىن كېيىن، قايتىپ كېلىپ، ياۋۇز دۈشمەندىن ئىنتىقام ئالىمىز.

— ياق،— دەپ چاڭگا ساقالنىڭ سوزىنى بولدى ئەختەم،— ئەۋلادىمىز ماكانلىغان، يارۇ-برادەرلىرىمىزنىڭ قېنى توكۇلگەن ۋەتەندىن ئۈزۈلۈپ كېتەلمەيمىز. بۈگۈن مەغلۇپ بولساق، ئەتە غالىپ بولىمىز. كۆچمۇ، بەختىمۇ موشۇ قۇتلۇق تۇپراقتا!— دېدىدە، قار تېگىدىن بىر ئۇچۇم تۇپىنى ئالدى ۋە ئەسكىگەندىن كېيىن، ئېتىغا مىندى.— ئاتلىنىڭلار، دوستلار!

ئەختەمنىڭ ۋژدانىنى، ئار-نومۇسىنى قوزغايدىغان ئوتكۇر سوزى تەسىر قىلغان يەتتە نەپەر مۇنەۋۋەر ئوغلان ئاتلىرىنىڭ بېشىنى غۇلجا تەرەپكە بۇراشتى. ئۇلارنىڭ بۇ سەپىرى يېڭى كۈرەشكە- جەڭگە ئاتلانغانلىق ئىدى...

تەھرىر ھەيئىتى

تەھرىراتنىڭ ئادرېسى: 480091، ئالمۇتا شەھىرى، فۇرمانوۋ كوچىسى، 88. تېلېفونلار: 82–60–62، 85–39–62. گېزىت-ژۇرنال نەشرىياتىدا نەشر قىلىندى. ئىندېكس 72877